

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aasta lõpuni Emk. 880.- Väljamaale Emk. 1760.-
1. juuini " 380.- " " 760.-

Toimetuse: Pikk tän. 15, Tallinnas. Talitus: Lai tän. 38, Graafliline Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

3. köide.

Tallinnas, 4. augustil 1923.

Nr. 24.

Sisu: Toimetuse kommentaar. N. Kõstner: Kaitsetoll ja valuuta. V. Grohmann: Tööleping tööstusettevõtetes. Piirituseetööstus Eestis. Daani majandusest. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Isiklikud teated. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Tallinnas, 3. augustil 1923.

Passiivne kaubabilans ja rahaturu seisukord. Mineval laupäeval ilmus „Päevalehes“ L. S. sulest kirjutus pealkirja all „Rahaturu seisukord“, mida Mercator „Kajas“ pühapäeval täiendas artikliga „Passiivne kaubabilans“. Mõlemad kokku annavad õige kujuka ülevaate meie praeguse majanduslise ja rahalise seisukorra kohta. L. S. heidab oma artikli algusel meie parteidele kibedusega ette, et neil mingisugust kindlat kava rahaolude korraldamiseks ei ole, ja hoiatab, et „ootamispoliitika“ meid kuristikuni võib viia. Üleüldine närvilikkus olla ka „Eesti Majanduseni“ jõudnud, kus meie hiljuti kirjutasime, et mõne kuu pärast tuleb Eesti marga tuleproov. Nüüd oleme meie kahjuks keset seda tuleproovi ja loodame et ta õnnelikult lõpeb. L. S. kirjutab küll, et ürgtormi kätte sattumisest pole juttugi: oleme vaid lahti unustatud veekraani alla sattunud, kus aga „äraootava poliitikaga“ midagi ei ole peale hakata. Tarvis ainult veekraan suluda, ning asi on likvideeritud, peale mõninga ajakahju „püksivoldi restaureerimisel.“ Ehk meie närvilikkus küll just selle kraani lahtiolekust olenes, mille peale meie igal võimalikul juhtumisel küll läbi lille, küll otsekohe oleme tähtsapanu juhtinud, ei teadnud meie aimatagi, et ta lahti oli „unustatud“. Üldiselt jagame meie aga palju rohkem L. S. vaateid artikli lõpupoolel, kus tema optimism ta maha jätab ja teda sunnib seiskorda rahaturul ülihädaohtlikuks ja olusid tõelikult traagilisteks nimetama. Kuid ka meie ei karda mingisugust ürgtormi ega „sisseveo ülekaalu kui mingisugust loodusjõudu, mis rahehoona hävitaks meie margakursi“. Ühte aga kardame küll, ja nimelt,

et „lahti unustatud“ kraan liig kaua ilma kontrollita on jooksnud, mis Eesti Pangale ja ka margale suuremaid sekeldusi võib tuua, kui ehk oleks tulnud, kui kraan õigel ajal oleks paraja voolu peale käänatud.

L. S. näitab, et meie tänavuaastane kaubabilansi passiiv saldo 1,2 miljardi marga suuruses on tekkinud sellel läbi, et Eesti Pank 800 miljoni ja riik omalt poolt ka mõnisada miljoni uusi laenusid sisseveo finanseerimiseks on annud. Muidugi tarvitati kõik need markades antud laenuid valuuta ostmiseks Eesti Pangalt, mille tagajärjel Pangal „kõik jooksvad valuutatagavarad ara kulunud“. „Kapitaal-laenude otsekohene ehk kaudne väljaandmine riigi ning riiklise keskpanga poolt, mis ei põhjenedud mitte loomulikule kogutud rahakapitalile, tarviduste piiramisele, vaid uuele paberrahale“, oli mis meie väliskaubanduse puudujäägi sünnitas, kuid „poleks riik ega Eesti Pank... laenusid annud, oleksid puudunud (väljast sisse toodud) masinad, töökojad, ehitused. Kui keegi on teravamalt silmitsenud seda majanduselu suurt tõusu just viimase aasta jooksul, neid ehitusi, parandusi, remontisid, täiendusi ja uusi masinaid üle maa, see peab tunnistama, et korda on läinud võrdlemisi väikese laenusummaga suuri tagajärgi kätte saada.“ Sedasama tõendab teiste sõnadega „Mercator“.

See on kõik väga ilus, aga ühel päeval nägi Panga juhatus, et... „seda poliitikat edasi jätkates tuleb paratamatu katastroof“ ja pani uute krediitide andmise trüki masina abil järsku seisma. Nüüd jooksevad kõik need, kellel masinad siin, töökojad ehitatud ja ka teised, kellel need veel pooleli, Panga

juhatuse peale tormi ja on kogu Panga piiramis-seisukorda pannud. Kui frondiatakid ei aita, kaevatakse igasuguseid maaluseid käikusid ja ähvardatakse miinide panemisega. Lihtsama meelega herrad, kes arvavad, et tee riigikassa rahapressile käidavam on kui Eesti Panga oma juure, nagu mõned „professorid“, kavatsevad seda juba roostetama läinud masinat käima panna, et „ainult 2½ miljardi marka trükkida väljamaalt masinate, elektritarbete jne.“, sissevedamiseks ja Narva elektriijaama ülesehitamiseks. Ühe sõnaga, nende nimi on legioon, kes praegu Eesti valuuta hauakaevamise kallal ometis on.

Loodame kindlasti, et Eesti Pank piirajatele alla ei vannu ja Eesti marga lipp sellel kindlusel endise uhkusega lehvima saab, kuid lubame enesele siiski ühe küsimuse: kas andis riik ja Panga juhatuse välja kapitaal-laenusid tõesti kindla ettenähtud kava järele, ja kas ei jää nüüd paljud nendest uuesti asutatud ettevõtetest, kellele küll kapitaal-laenusid antud, aga kellele valuutareservi lõppemise tagajärjel tegevuskapitaali jaoks laenuid kinni pandud, surnud kapitaaliks? Teiste sõnadega, kas kogu see laenude andmine oli mingisugune poliitika või ainult lihtsalt lahti unustatud veekraan?

Briti-Läti kaubaleping

on 22. juunil Londonis alla kirjutatud. Leping ei lähe mitte suurelt lahku Briti-Eesti lepingu kavast, mis meile Briti poolt ette pandi ja mille üle mõne muutuse asjus veel läbirääkimisi peetakse. Määrusi päritolu tunnistuste kohta, mis ka Eestis praegu maksvates lepingutes aset on leidnud, ja mille peale kui sõja jäänupeale tuleb vaaadata, ei leidu Läti lepingus mitte. Arvatavasti langevad nad ka meie tulevases lepingust välja. Võrdlemisi rasked on kohustused, mis Läti oma peale on pidanud võtma tööstusliste, kirjandusliste ja kunsti-õiguste kaitse asjus. Selle põhjal tulevad kõik Briti alamate õigused uuesti jalale seada, mis Lätis oleks maksnud, poleks mitte sõda ja revolutsioon vahele tulnud. Ja kui keegi neid vahepeal oma nimel on Lätis maksma pannud, tulevad nad (kohtu kaudu) tühjaks tunnistada. Muidu on kogu leping kokku seatud vastastikkuse enamsoodustuse alusel, erandiga soodustuste asjus, mis Läti võiks anda Eestile, Leedule, Venele ja Soomele.

Jääme lootma, et ka Eesti-Briti lepingu allakirjutamine enese peale enam kaua ei lase oodata.

Daani-Vene kaubanduse eelleping,

mis Moskvas 23. aprillil on alla kirjutatud, on oma sisu järele harilik kaubaleping enamsoodustuse alusel (väljaarvatud tollid), ainult selle vahega, et valitsused üksteist „de jure“ ei tunnista, ja et mõlemad pooled saatkondade asemel saadavad „delegatsioonid“, kelle esimeestel aga on diplomaatiliste esitajate eesõigused. Kõik endised vastastikkused nõudmised, mille kohta seni ei ole kokku lepitud, jäävad lahtiseks, kui mõlemad pooled loobuvad üksteiste varanduste kinnipidamises. Eesti kohta on selles lepingus suurema tähtsusega määrused, mille põhjal Daani võib nõuda omale enamsoodustust kodanikkude, laevanduse ja transiidi alal ainult neis piirides, mis teistel maadel on, kes Venemaad ei ole de jure tunnistanud. Peale selle stipuleeritakse eraldi, et Daani ei või omale nõuda soodustusi, mis Venemaa on annud oma piiririikidele Aasias. Sellest järgneb, et Venemaa ei tee omades lepingutes ühtegi väljavõtet Balti piiririikide kasuks ja väljavõtted on praegusel korral võimalikud ainult sellepärast, et piiririigid Venemaad de jure tunnistavad, kuna teised Euroopa riigid seda ei ole teinud. Ühes Vene valitsuse de jure tunnistamisega viimaste poolt, kaoksid need eesõigused.

Mõned astronoomilised arvud.

Paberraha (ehk pangatähtede) emissioon oli Inglise „Economi“ kokkuvõtte järele:

	Austrias Kr.	Saksamaal Rmk.
1922. a. lõpul	4.080.177.000.000	1.280.095.000.000
juuni lõpul 1923	5.432.619.000.000	13.091.739.000.000
	Poolamaal Pmk.	Venemaal Rubla
1922. a. lõpul	793.437.000.000	2.138.711.400.000.000
juuni lõpul 1923. a.	2.914.707.000.000	7.049.900.000.000.000 *

*) Viimane arv mai lõpust.

Ja pärast seda uuritakse veel Saksamaal marga langemise põhjusid ning poolakad leiavad, et Saksa mark nende marga kukkumises süüdi on. Ainult Venemaal oldakse enesega rahul ja konstateeritakse, et rublakursi langemine ja hindade tõus läheb normaalselt...

Kaitsetoll ja valuuta.

N. Kõstner.

Kui meil üleüldse võib rääkida mingi sugustest majanduspoliitilistest aksioomidest, mis suurema osa majandusliselt mõtlejate kodanikkude poolt õigeks tunnistatud on ja omaks peetakse, siis on seda kahtlemata usk, et kõrged tollid üks tähtsamatest elevantidest on, mille peale meie marga kurs toetub. Seda arvamist on nähtavasti ka vabariigi valitsus omaks pidanud, vähemalt sellest ajast peale, kui ta väliskaubanduse otsekohesest reguleerimisest loobus ja vaba võistluse põhimõtte ka väliskaubanduses maksuma pani. Et sisemaa tööstust mitte väljamaalt tuleva kaubavoolu all ära lämbuda lasta ja marka uppumise eest hoida, asuti sisseveo kitsendamisele tollide abil. Ja kõikide edaspidiste tollikõrgenduste põhjendustest töösturite kui ka kaubandusministeeriumi poolt käib punase niidina läbi üks joon – tarvis on kaitsta sisemaa tööstust, takistades sissevedu väljastpoolt tollide abil, et sel teel meie marka langemise eest hoida. Kaubandusministeeriumi uuem kavatsus sellel alal on, et tellimisi mitte väljamaale ei lubataks anda, kui sisemaa pakkumised mitte üle 5% kallimad ei ole, väljamaa kaubapakkumised muidugi arvatud tollitult koha peal. Et see kaudselt uut 5% tolli *ad valorem* tähendab, on isenesest mõistetav.

Kuna marga seisukord praegusel korral õige pinevaks on läinud meie inflatsioonilise rahapoliitika tagajärjel, mida seni ei ole juletud järsult muuta, siis otsitakse uusi abinõusid sisseveo takistamiseks, millest õigel ajal on osanud kinni haarata kohalikud manufaktuurid, seebivabrikandid ja vististi ka veel teised, kes kõik ühes kooris uusi tollikõrgendusi nõuavad. Nagu ajakirjanduses kuulda on, oldakse päri neid kõrgendusi lubama, „et raha mitte väljamaale ei voolaks“ ja marga kursi peale ei hakkaks suruma, kui vabrikandid omalt

poolt garantii annaks, et tollitõstmine enesega kaasa ei tooks hindade tõusu. Ehk meile küll ette räägitakse, tollisid olla selleks tarvis, et publikumi koduseid tööstussaadusi tarvitama õpetada, mis sugugi halvemad ei olla, kui väljamaa omad, ei saa meie selle seletuse tõsidust kuidagi uskuda, sest seni on vähe tööstussaadusi olemas, millest tarvitaja uskuda võiks, et nad väljamaa omadest halvemad ei ole, ja kui niisugusid tõesti olemas peaks olema, siis tuleks nende heaks ometi avalikult propagandat teha, ja mitte otsida kaudseid teid tarvitajate eelarvamiste hävitamiseks nende rahataskute kaudu, mis tarvitajaid küll sunniks kodumaa kaupasid ostma, kuid ühtlasi nende eelarvamisi veel enam kõvendaks. Senise praktika põhjal oleme meie igatahes päris kindlad, et sugugi niisugused ideelised põhjused vabrikantide ei sunni tollikõrgendusi nõudma, vaid et asi palju lihtsam on – neil on tarvis hindasid kõrgendada; kas selleks, et ennast ja oma tööstust vee peal hoida, ehk rohkem kasu saada, on iseküsimus, mis meid siin ei huvita. Et asi just nii on, kinnitab õige kujukalt meie nahatollide ajalugu. Omal ajal nõudsid nahatöösturid kõrgete kaitsetollide maksmapanemist, et noor nahatööstus selle varjul suudaks ennast organiseerida ja väljamaaga võistlusvõimuliseks saada. Kuna sel ajal küsimus oli Eesti-Läti tollipiiri kaotamise kohta, siis nõuti ainult Läti tollipiiri avamise edasilükkamist üheks aastaks. See armuaeg on nüüd mööda, kuid praegu ei tohi tollipiiri kaotamisest nahatöösturitega enam kõneldagi. See olla kodumaa nahatööstuse otsekohene hävitamine ja muidugi ka marga aluse õnestamine, mille kindlustamiseks kodumaa nahatööstus nii suurejooneliselt olla kaasa aidanud. Meie oleme viimased, kes niisuguse frondi muutmise üle imestaks või nahatöösturitele etteheidet hakkaks tegema sõnamurdmises. Ainus etteheide, mis neile vahest ehk teha võiks, oleks see, et nad olid liig lühikese nägemisega. Lugu on nimelt selles, et igat kaitsetolli, kui ta kord maksuma on pandud, loomulikult saab revideerida ainult ülespoole. Saksamaa kaitsetollipoliitik on selleks klassikaline näitus. Eks alganud ta ju sellega, et kodumaa tööstusele ajutist kaitset taheti anda? Kuid iga uus tollide revideerimine tõi enesega kaasa uusi kõrgendusi. Ja kas ei ole Ameerika kongress mitmel korral just selle sihiga tollide revideerimisele asunud, et neid alandada, kuid uus tariif sai enamasti niisugune, et seal

alanduste asemel uued kõrgendused maad leidsid. See pind on nimelt väga libe.

Jättes täiesti kõrvale küsimuse, kui suurel määral ja kuidas tollidega kodumaa tööstust võimalik on kaitsta, katsume lähemalt selgusele jõuda, missuguseid tagajärgi võimalik on saavutada tollidega valuutapoliitikas. Et asi täiesti selge oleks, võtame kõige enne näitusena kullavaluuta maa. Kujutame enesele ette, et mingisugusel maal mingisugustel põhjustel maksubilans on maa kahjuks muutunud ja kuld hakkab maalt välja valguma. Et seda voolu takistada, otsustab valitsus sissevedu piirata, kõrgendades sisseveotolli 50% võrra *ad valorem*. Selle tagajärg on, et sissevedu muidugi esialgu kahaneb, ja et maal ühtlasi uued ettevõtted tekkivad, mis maa tarvidusi peavad täitma ainete alal, mida enamalt sisse veeti. Kui kõrvale jätta iga-sugused lapselikud „garantiid“, mida, nagu igaüks teab, elus võimata on läbi viia, siis tõusevad sisseveokaupade hinnad siseturul lühema aja jooksul 50%. Väljaveokaupade hinnad, mille peale kaitsetollid otsekohe mõjuda ei saa, muidugi järsku ei tõuse, ja nende väljavedu kestab edasi. Selle tagajärjel hakkab kuld maale tagasi tulema. Peale selle tuleb kuld tagasi ka veel välja-maa kapitaali näol, mida uutesse ja vana-desse ettevõtetesse mahutatakse, mille tege-vusala on laienenud ja kasutoovus suure-nenud. Kuid vaatame nüüd lähemalt, mis siseturul on sündinud ja sünnib. Sisseveo-kaupade hinnad tõusevad järsku. Sellele järgneb kapitaali nõudmine ettevõtjate poolt, kes head konjunktuuri püüavad ära kasu-tada, mille tagajärjel krediit kallimaks läheb. Sellega tõuseb kapitaali protsent üle maa ja igal alal. On kapitaali protsent tõusnud, läheb produktsioon igal alal kal-limaks. Tööpalgad tõusevad, ühelt poolt selle tagajärjel, et sisseveo-ained kallimaks on läinud, teiselt poolt uuesti tekkinud ettevõtete nõudmise tagajärjel. Kuna nii kapitaal ja palgad mõlemad kallimaks on läinud, siis tõusevad loomulikult k o i k hin-nad, mille tagajärjena ettevõtted, kes seni välisturu jaoks valmistasid, enam endiste hindadega müüa ei või ja sunnitud on kas valmistust seisma jätma, ehk kahjuga töö-tama. Ütleme, et sellelt maalt peajasjalikult põllusaadusi välja veeti. Niisugusel korral ei jää muidugi põllusaaduste valmistamine väljaveoks korraga seisma, vaid tekkib põl-lumajanduses pikaldane kriis. Põllupro-duktide hinnad seisavad ilmaturu hindadele vastavalt madalad, kuna tööstussaadused ja

ühtlasi ka tööpalgad kõrged on. Põllu-majandus toob kahju, ettevõtted jäävad maksujõuetuks, maahinnad langevad. . . Selsamal ajal langeb ka maarahva nõud-mine igasuguste tööstussaaduste kohta. Siia juure seltsib välismaade võistlus kõigi nende ainete alal, mille peal seni tolli ei olnud, ja mille hinnad siseturul ühes teis-tega on tõusnud. Vahe peal paranenud ka u b a n d u s b i l a n s läheb uuesti hal-vemaks, seda enam, et väljavedu valmistus-kulude suurenemise pärast väheneb. Tek-kib üleüldine kriis. Kapitaali protsent lan-geb endise normini, väliskapitaalid püüavad oma ettevõtteid likvideerida ja uuesti välja voolata. Et seisukorda päästa kõrgendab valitsus uuesti tollisid, seekord nende ainete peale, mis seni tollivabad olid. Nüüd on kõik saadused ühesuguse tolli all - 50% *ad valorem*. Vahe peal on ennast põllu-majandus ainult siseturu jaoks sisse sead-nud ja saab hinnakõrgendusest uue tõuke, niisama ka teised tööstusharud, mis seni tollikaitse all ei olnud; maa teeb veel kord läbi samase kriisi, kui eelpool kirjeldatud ja jääb siis enam-vähem isoleeritud seisukorda, välja vedades ainult oma ülejääkisid oda-vama hinnaga kui siseturul ja sissevedades niisama ainult kõige häda-tarvilisemat, mida kodus ei valmistata. Kuid kui mõni ise-äriline põhjus olemas oli, mis kulda maalt välja voolama sundis (näituseks välislae-nude protsendid), siis ei suuda see isolee-rimine kuidagi seda väljavoolu takistada. Ainus asi, mis tollide kõrgendamisega suu-detakse kätte saada, on hindade inflatsioon, mis vastavalt suuremat kullatagavara nõua-vad. See tagavara tuleb ka ühes tollikõr-gendamisega sisse. Kuid kui tollid oma mõju siseturu hindade suhtes täiel moodsul on maksma pannud, siis ei aita nad enam edasi. Kui põhjus, mis kulda välja voolama sunnib, ei ole kõrvaldatud, hakkab see endiselt välja voolama. Väga trehvalt võrdleb tollisid prof. Irving Fisher tammiga, mis teatud vee (kulla) kogu küll kokku kogub, kuid millest vesi (kuld) ajajooksul paratamatalt endist viisi ja endisel hulgal hakkab üle voolama. Kaitsetolli sissesead-mise mõju on selles mõttes väga sarnane harilikule paberraha inflatsioonile. Uuesti maksmapandud kõrged tollid või väljalas-tud suurem paberraha hulk tekitab meile nii väga hästi tuntud majanduslise elavuse, mis, kui neile varsti uemad, kõrgemad tollid, või uus seeria rahamärke ei järgne, raskele kriisile maad peavad andma. Selle p ä r a s t on kaitsetollide alaline

kerkimine, niisama ka rahamasina ikka kiiremaks minev produktsioon peaaegu paratamata nähtus.

Kõige hiilgavamaks tõenduseks meie väidetele on viimane suur tollikõrgendus, mis Ameerikas mineval septembril maksma pandi. Ameerika on ainult see õnnelik maa, kuhu pärast sõda suurem osa maailma kollase metalli tagavaradest on kokku kogunenud. Selsamal ajal on tal Euroopalt 12 miljardi dollarit saada, mille maksmiseks ilmas tarvilikku kulda üleüldse olemas ei ole. Loomulik, et neid võlgasid võimalik on maksta ainult kaupadega. Kaupade sisseveo vastu on aga küünte ja hammastega Ameerika töösturid, kelle käes ühtlasi Ühisriikides ka poliitiline võim on. Et ennast väljamaa odavate kaupade vastu kaitsta, pandi osa kaupade peale täielik embargo (Saksa aniliin värvid); teiste kaupade peale määrati uued kõrgendatud tollid. Nende tollide maksmapaneku järele algas Ameerikas suurejooneline tööstuse õitseage – hinnad tõusid, tööpalgad tõusid, tööpuuduse asemel tekkis tööliste puudus, kõik tööharud töötasid täie kapatsiteediga. Üks valmistuse rekord löödi teise järele. Tõus oli nii kiire ja üllatav, et isegi National City pank omas tsirkulaaris õige pea kogu selles elavuses hariliku inflatsiooni tundemärkisid hakkas nägema. Nüüd on need tundemärgid peaaegu kõik käega katsutavad, sest – tellimised vähenevad, hinnad alanevad, valmistus läheb pärimäge, ja, mis kõige huvitavam – Ameerika kaubandusbilans on juba mitmendat kuud õige tuntavalt passiiv. Kulla inflatsioon, mis Ameerikas juba enne uut tariifi olemas oli, ja mille tagajärjel hinnad seal palju kõrgemad olid kui mujal maailmas, annab ennast tunda ka läbi kõige paksema tollirüü. Sinna, kus hinnad kullas kõrged on, tungivad kaubad paberiga majandavast ilmast nagu õhutühja kohta, ja niisamasuguse hooga tungib kuld sealt välja. Seda tungi suutis uus tollitariif ainult väheks ajaks taltsutada – ainult niikauaks, kuni siseturu hinnad veel kõrgemale tõusid, ja nüüd on uus kullavool alganud üle selle kõrgema tammi. Aeg on loomulikult veel kaugel, kuna see kuld tegelikult Euroopasse hakkab voolama, sest nüüd tarvitatakse ja kohe ära Euroopa võlgade maksmiseks Ühisriikidele ja jääb nii omale kohale, jatkates nii oma inflatsioonistliku mõju Ühisriikides.

Nüüd vaafleme lähemalt, kuidas mõjuvad tollid Eesti valuuta peale. Eesti mark

on juba kauemat aega n. n. kulla-deviiside valuuta, s.t. teda ei vahetata mitte kulla vastu, küll aga võib tema vastu saada igal ajal deviisi kulla-valuuta (dollari) vastu teatud kindla kursiga. See vahetamine on selleläbi võimalik, et Eesti Panga ja vabariigi valitsusel on olemas teatavad välisvaluuta ja kulla tagavarad, millest nad nõudmisi deviiside kohta võivad rahuldada. Selle süsteemi korralik funktsioneerimine on tingitud sellest, et Eesti Panga välisvaluuta tagavarad aeg-ajalt kusagilt lisa saaksid, teiste sõnadega, et Pank turul vastava hinna eest ka valuutat osta saaks, sest ainult müües oleksid tema tagavarad mõne kuuga läbi. See on võimalik ainult, kui Eesti maksubilans kas aktiiv oleks ehk vähemalt aasta jooksul väljamaalt saada olevad summad üles kaaluks sinna maksta olevad summad.

Kui Panga (ja tema seljataga seisva vabariigi valitsuse) välisvaluuta tagavarad küllalt suured on (ja praegu on nad seda), siis ei saa see süsteem õieti mingil teel tasakaalust välja minna, ja nimelt järgmistel põhjustel:

Ütleme, et meil on, nagu praegu, võrdlemisi suur passiiv kaubabilans, millest arvata võib, et ka meie maksubilans passiiv on. Selle passiiv-saldo katteks nõutakse Eesti Pangalt valuutat, mida see ka hariliku kursiga annab. Selle valuuta vastuväärtusena voolab, ütleme, pool liikumas olevast paberrahast Panga kassadesse. Kui Pank seda paberiraha uuesti krediidi näol välja ei anna, siis on sarnane liikumas oleva paberiraha vähendamise tagajärg, kui muud tingimised endiseks jäävad, et hinnad siseturul 50% ümber langevad. Hindade langemisega kaasas käiv kriis kõigi tema raskete tagajärgedega meid siin ei huvita. See paneb loomulikult sisseveo kinni ja elustab välja vedu, tõmmates ühtlasi juure ka väliskapitaali meie väljamaa jaoks produtseerivatesse ettevõtetesse. Meilt ei sõidaks enam lõbureisijaid väljamaale, sest et seal väga kallid on, vaid ümberpöörduvalt, väljamaa lõbureisijad ja tervisveelased hakkaks tihemini meie kurortisid üles otsima. Väljaveo suurenemine, sisseveo vähenemine jne. suurendaks välisvaluuta tagavarasid Eesti Panga, mille vastu see Eesti markasid uuesti suuremal arvul liikvele laseks. See kõrgendaks hindasid kuni teatav tasakaal kaubandus- ja maksubilansis oleks loodud.

Ümberpöörduvalt: oleks deviiside pakkumine Pangale liig suur, ostaks Pank neid

üles, andes välja oma pangatähti, mille suur arv hinnad üles ajaks ja vastavalt sisseveo suurendaks.

Selles mõttes võib kindlasti oletada, et meie valuutasüsteem kõikumata on, kui — ei ole inflatsiooni. Et meil viimasel ajal see inflatsioon olemas on olnud, näitavad seni alatasa kasvavad liikumas oleva paberraha (pangatähed ühesarvatud) summad. Niisugusel korral on asjade kõik hoopis teine. Selle asemel, et valuutamüügist saadud kassa- ja pangatähti liikumisest kõrvaldada, avatakse nende varal uusi krediitfisid, ehk trükitakse koguni uusi tähti krediidiandmise otstarbel juure. Need tähed, kujutades teatud ostujõudu, ajavad siseturul hinnad üles. Kõrged hinnad tekitavad tungi odavaid kaupaid väljast sisse tuua, ja nii tulevad krediidiks antud margad loomulikult teel varsti Eesti Panka tagasi kui vastuväärtus ostetud välisvaluuta eest, kust nad, kui inflatsioon edasi kestab, kas valitsuse ehk eraisikute krediitide näol uuesti liikvele saadetakse. Nii pumpavad nad varsti Panga ja (kui valitsus Panka toetab) valitsuse valuuta-tagavarad tühjaks. Niisugusel korral ei jää muud teed üle, kui marga kurssi langeda lasta mida Pank arvatastasti ka palju ennem teeb, kui tema viimased valuuta-tagavarad välja on antud.

Nüüd kujutame enesele ette, et ajal, kus eelpoolkirjeldatud inflatsiooni protsess käimas on, valuuta väljavoolu tahetakse takistada, kõrgete tollide varal sissevedu tagasi hoides. Asja lihtsustamiseks kujutame ette, et seda ei tehta mitte järk järgult, vaid korraga tervel liinil 50% võrra. Sissevedu jääb vähemaks. Sisemaal tekkivad kõik nähtused, mis eelpool juba kulla-valuuta maa kohta kirjeldatud. Sisemaa hinnad tõusevad. Samal ajal kestab inflatsioon, kas riigi ehk eraettevõtete finanseerimiseks omasoodu edasi ja tõstab omalt poolt hindu. Nii tõusevad hinnad siseturul veel enne, kui see on ennast uue tollitariifi kohaselt ümber korraldanud, kõrgemale ilmaturu pariteedist plus uus toll, ja sissevedu algab endise hooga. Endise hooga algab ka valuuta väljapumpamine Eesti Pangast, kuni ta seda alalise kursi alandamisega seisma ei pane. Järkjärguline tollide tõstmine valuutaparandamise sihiga ei muuda asja — ta venitab ainult kogu protsessi pikemaks.

Ainult ühel juhtumisel on valuuta toetamine tollide abil võimalik ja see on siis, kui tollid suuremat sissetulekut hakkavad andma ja riigil tarvis ei ole enam paberraha trükkida. Kuid sel juhtumisel ei pea

tollid mitte sissevedu takistama. Takistavad nad sissevedu, siis ei ole sissetulek nendest suur. Algab aga uus sissevedu kõrgete tollide peale vaatamata, siis võetakse tollid juba väärtuseta rahas, nii et tõeline sissetulek mitte suurem ei ole kui enne.

Nii ei ole mingisugust põhjust margale toetust otsida tollide abil ja kõik sarnased kavatsused ja põhjendused on enesepettus. Kui valuuta nõudmine suureneb ja pakkumist ei ole, siis on see inflatsiooni tundemärk ja loomulik järeldus sellest — kursi hoidmiseks on tarvis raha kokku tõmmata. Ei tehta seda mitte, siis ei aita mingisugune toll kurssi hoida.

Tööleping tööstusettevõtetes.

V. Grohmann.

Praegu maksev seadustik pakub esiteks, Balti eraseaduses käsitatuid üldiseid määrusi töölepingu kohta ja teiseks, üksikutes tööharudes töölepinguid reguleerivaid erimäärusi, näit. tööstuse, põllumajanduse, merimeeste ja majateenijate kohta. Viimastest on kõige enam läbitõotatud ja vastavad enamvähem praegusaja nõuetele need reeglid, mis käsitamist leiavad endises Vene tööstuslikes tööseadustikus, ehk, nagu teda harjunud ollakse nimetama, „töökaitseaduses“. Viimane nimetus on tarvilusel ka meie seadusandliste asutuste poolt loodud seadustes. Nii siis reguleerib tööstusettevõtete töölepinguid eelpool nimetatud eriseadus ainult tööliste suhtes, kuna ametnikkude suhtes seda Balti eraseadus teeb. Seaduse täpse mõiste järele kuuluvad nimetatud ettevõtete hulka ainult vabrikud ja mäetööstus-ettevõtted. Et aga vabriku ja käsitöökoja vahel tihti raske vahet teha on, loetakse tegelikus elus seadust maksvaks mõlema liigi kohta, kui ettevõttes vähemalt 5 töölist on. Oleks ka täiesti asjata juriidilistele harutustele anduda, kas see või teine ettevõtte seadusele allub ehk mitte, sest igal kahtlasel juhtumisel võib tekkinud arusaamatust õige lihtsalt lahendada kaubandustööstus ministri sellekohase määrusega: ministril on õigus nimetatud seadust ka käsitöökodade peale laiendada.

Meie seaduse iseäralduseks, missugune nii palju kui mäletan teiste maade seadustikkudes puudub, on nõudmine, et lepingu tegemine palgatavate töölistega tingimata palgaraamatu väljaandmise kaudu

sünniks, mille vormi kaubandus-tööstusminister kinnitab. Õieti ei olda küll sunnitud palgaraamatut kohe välja andma, vaid alles seitsmendal päeval peale tööle tulekut, nii et tööliste 6 esimest päeva nagu prooviajaks on. Nimetatud asjaolul on veel see tähtsus, et sarnast töölist kuue päeva pärast ilma etteütlemata tagandada võib. Sellest ei saa aga sugugi järeldada, nagu võiks sama töölist uuesti tööle võtta, kuue päeva pärast jälle lahti lasta jne. kuni lõpmatuseni. Niipea, kui kuus päeva möödab on, ollakse sunnitud palgaraamatut välja andma, kuigi päevatöölisega tegemist on. Raamat antakse töölisle maksuta, ning ainult, kui selle kadumise korral teda uuega asetada tuleb, nõutakse tööliselt tasu sisemise korra määrustes ettenähtud suuruses.

Sarnase lepingu tegemise viisi head küljed seisavad, esiteks, selles, et lepingu sõlmimise enese, kui ka tingimiste kohta alati dokument olemas on; teiseks, näitab sama dokument, kui suur töölise teenistus on ja palju ning millal tema tegelikult palka kätte saanud on. Kõik nimetatud andmed peavad palgaraamatus leiduma. Peale selle peab ettevõtte üldist arveraamatut pidama, kus iga töölise kohta eraldi igaks palgamaksmise tähtajaks sissekantud oleks, palju töölisel üldse tasu saada on, palju sellest maha arvatakse ja palju talle palka välja makstud on. Sarnane raamat on tarvilik et haigekassade ja kinnitusseltside maksusid kontrollleerida ja kaduma läinud palgaraamatut asetada.

Palgaraamatus peab peale muu tähendatud olema kokkuleppe palga suurus ja missugusel alusel see arvatakse, kas päeva viisi, töötundide eest, või teatud arvu nädalate pealt. On ka juhtumisi, kus tükitööde juures palga arvamise aluseks sellekohased tariifid on, neid oleks, muidugi, raske palgaraamatusse sisse kanda. Sarnastel juhtumistel antakse tariifid töökaitse komisssarile tõendamiseks, mitte kinnitamiseks, nagu meil ekslikult arvatakse. Vahe seisab selles, et kinnitamise juures on ettenähtud õigus, parandusi ja muutusi nõuda; seda õigust komisssaridel tariifide suhtes ei ole. Töökaitse komisssaar tõendab ainult, et hindamine muutunud ei ole lepingu kestvuse ajal, kui tegemist on tähtajalise lepinguga, ehk kahe nädala jooksul peale sellekohast etteteadmist, kui lepingu tähtaeg määratud ei ole. Kui palga arvamine iseäraliste tariifide alusel sünnib, siis peab palgaraamatus sellekohane märkus olema. Tariifid ise peavad töökodades väljapandud olema.

Peale selle nõutakse töölise palkamise juures veel ühte vormitaitmist, nimelt peab nimekirja kohe sisse kantama töölise ees- ja perekonnanimi, tema elukoht ja vanadus ja asutuse nimetus, kust talle isikutunnistus välja antud on.

Peale palgaraamatu ja palga tariifide on veel üks lepingutingimisi tõendav dokument tarvilik, nimelt, sisemise korra määrused. Ettevõtte juhatus seab nimetatud määrused kokku ja paneb nad töökaitse komisssarile kinnitamiseks ette, kes määrustes muutusi nõuda võib, kui nad seadusele ei vasta. Kui komisssar määrused kinnitanud on, pannakse nad töökodades välja.

Määrused peavad järgmist sisaldama: 1) tööaja algus ja lõpp, söögiks ja puhkamiseks määratud vaheaegade arv ja kestvus, tööaja lõpp pühade- ja pühapäeva eelsetel päevadel; 2) pühade nimekiri, millal töö seisab; 3) ettevõtte juures olevate elukorterite, saunade jne. tarvitamise tingimised; 4) masinate puhastamiseks ja töökoja korraldamiseks määratud aeg; 5) juhtumised, millal ületunni töö sunduslik on; 6) tööliste kohustused ettevõtte hea korra alalhoidmise suhtes ja 7) ettevaatuse nõudmine masinatega, tulega jne. ümberkäimisel. Sisemise korra määrustesse ei tohi tööliste läbiotsimise tingimisi paigutada. Selle peale vaatamata võib vabriku valitsus läbiotsimisi korraldada, kui töölisel selle vastu ei protesteerita.

Seaduses on ettenähtud kolme liiki töölepinguid: 1) kindla tähtaja peale, 2) määramata aja peale ja 3) mingisuguse ühe töö kestvuse ajaks. Harilikult palgatakse meil töölisi määramata aja peale, nii et tööline, kui ka tööandja igal ajal lepingust lahti öelda võivad, teatades sellest vastaspoolele kaks nädalat ette. See on jällegi meie seaduse iseäraldus, missugust välismaade seadustikud ei tunne. Kuigi neis lepingut ühistamise kavatsuse teatamiseks tähtaeg on antud, siis ainult juhtumiseks, kui lepingus eneses see tähtaeg määratud pole; on aga ka lubatud lepingusse tingimisi paigutada, et teda ilma ette ütlemata tühistada võib.

Kirjeldatud iseäraldusest meie seadustikus on kasu õieti ainult töölisel. Viimane on kindlustatud, et ta kunagi silmapilkselt teenistust ei kaota, talle antakse aega uut tööd otsida, seda enam, et ettevõtte harilikult töölise kohe lahti laseb, makstes temale kahe nädala palk ette. Peale selle ei saa töölisel ettevõtte juhatus vastu enam mingisuguseid nõudmisi olla. Tööandja aga ei ole töölise omavolilise lahkumise vastu sugugi kindlustatud, sest viimane ei riskeeri mitte

millegiga, kui ta seadusesnõuetavast äraütlemise tähtajast kinni ei pea.

Seadus reguleerib väga täpselt töölepingu tühistamise küsimust. On ettenähtud juhtumised, kus leping teatud asjaoludel isenesest katkeb, ehk jälle juhtumised, kus üks pooltest lepingut silmapilkselt tühistada võib. Esimest liiki juhtumiste hulka kuuluvad: 1) kui mõlemad pooled selleks kokku lepivad; 2) kui tähtajalise lepingu puhul tähtaeg lõpeb, ehk, määramata aja peale tehtud lepingu puhul, kaks nädalat peale ühe poole teatamist, et ta lepingut katkestada tahab; 3) kui tööline sunnitud on sõjaväe teenistusse astuma ja 4) kui tööettevõttes enam kui 7 päevaks seisma peab jääma tulekahju, veeuputuse, katla lõhkemise ehk mõne muu sellelaolise õnnetuse tõttu. Siin nimetatud õnnetuid juhtumisi tuleb ainult näitustena võtta, on veel palju teisigi võimalikud, näituseks, osaline streik ettevõttes. Endine Vene senat asus ka sellele seisukohale, et tööleping lõpeb, ilma et ta tööandjat millegikski kohustaks, kui osalise streigi puhul streikijate poolt vägivaldla tarvitamist karta on nende tööliste suhtes, kes tööd jätkavad, ehk jälle, kui ühte liiki tööliste streik teistelt võimaluse võtab tööd jätkata, näituseks, kui streigivad kõik masinistid ja ahjukütjad. Eelpool toodu maksab juhtumiste kohta, kus streigi välja kutsus vabrikui administratsiooni seadusepärane tegevus. Näitusena kirjeldatakse senati seletustes juhtumist, kui rahuldamata jäetakse tööliste nõudmine, tööjuhatajat tagandada oskuse puudumise ja toore ümberkäimise pärast. Analoogiliseks võiks pidada juhtumist, kus rahuldamata jäetakse tööliste nõudmine palka liialt kõrgendada.

Ettevõtte juhataja võib töölepingut katkestada: 1) tööliste töölt puudumise puhul kolme päeva jooksul järgemööda kokkuvõttes kuue päeva jooksul ühe kuu sees ilma vabandavate põhjusteta; 2) tööliste tööle mitteilmumise puhul enam kui kahe nädala jooksul järgimööda vabandavatel põhjustel; 3) tööliste vastu uurimise algamisega ehk tema kohtulikule vastutusele võtmise puhul süüteo eest, mida vähemalt türmiga karistatakse; 4) tööliste viisakusefa oleku või halbade elukommete pärast ja 5) tööliste juures külgehakkavate haiguste ilmsikstulemise puhul. Peale sarnast lepingu katkestamist võib tööline kohtu poole pöörata ainult kahjutasu nõudmisega.

Peale selle on seaduses ka need juhtumised nimetatud, kus tööline lepingu katkestamist nõuda võib. Praktiliselt ei ole aga

sellel mingit tähtsust, sest tööline võib, nagu eelpool nimetatud, igal ajal töölt lahkuda, tööandjal on õige raske temalt mingit kahjutasu nõuda. Iseasi on, kui töölepingus mingi tagatis ettenähtud on, mille tööline kaotab, kui ta töölt lahkuks enne lepingu tähtaja lõppu ilma seadusliku põhjusega, ehk ilma kahepäevase etteütlemisega. Varem oli nimetatud seaduse paragrahvil mõtet. Siis riskeeris tööline omavolilise lahkumise eest töölt kaelakohtulist karistust kanda, milline korraldus, kui ma mitte ei eksi, 1911. aastal maksusetaks tunnistati.

Maksev seadustik reguleerib ainult isiklike töölepinguid, jättes kõrvale kollektiivsed. Viimaste kohta on olemas ainult määrus aprillikuust 1919. a., mille järele tööhoolekande ministril õigus on kõikide tema järelvalve alla seatud ettevõtete kohta välja kuulutada tariifi määruseid neis töötavate tööliste palga olude korraldamiseks, ja selles asjas poolte vahel tehtud kokkuleppeid sundusliku määrusena välja kuulutada. Et sellel määruisel õige tume sisu on, on ta peaaegu unustusse jäänud. Tööstusliste ettevõtete kohta ei ole minister tariifi lepinguid sunduslikuks kuulutanud, küll aga tegi ta seda omal ajal Tallinna ja Tartu äriettevõtete kohta. Oieti on meil küll üks kollektiiv-leping olemas Tallinna trükitööstusele 12. novembrist 1922. a.

Abinõudest, millega töölistes lepingu tingimiste peale mõju avaldada saavad, tuleks nimetada koalitsiooni õigust. See koalitsioon avaldub kas üksiku juhtumise puhul ajutises ühinemises, näit. streigiks, ehk alalistes organisatsioonides ametiühisuste näol. Koalitsiooni õigust kindlustab meie põhiseadus. Oieti on küll veel maksavad mõned nuhtlusseaduse paragrahvid, kus karistust määratakse neile, kes üldtarviliste ettevõtete (raudteed, telefon jne.) ametnikke ja töölisi ülesässitavad tööd, ühises kokkurääkides, omavoliliselt lõpetama või selle uuesti algamisest keelduma.

Üldises kokkuvõttes ei ole meil streigid kuigi suure ulatusega. Nii oli läinud aasta jooksul üldse 25 streiki 2833 osavõtjaga. Ära viideti 221.113 tööpäeva. Samuti areneb kutseühisuste tegevus kaunis visalt. Ametiühisuste liigete arvu kindlaks määramiseks puuduvad võimalused. Nähtavasti hoolitsevad ühisused selle eest, et nende liigete arv saladuseks jääks, oleks liig piinlik temaga valge ette tulla. Ja kui mõned tööliste ühisused elumärke avaldavad, siis peasjalikult need, kus kutsehuvid kommunistlike propaganda poolt tagaplaanile tõr-

jutud on. Selle asjaoluga ongi seletatav, et kutseühisused nii vähe on suutnud teha töötingimiste ja tööliste olude parandamiseks.

Peale kutseühisuste kaitseb tööliste huvisid vanemate nõukogu. Seda instituuti reguleerib vabariigi valitsuse poolt 22. jaan. 1919. a. väljaantud määrus. Et aga 23. apr. 1917. a. seadus tööliste komiteede kohta ka maksev on, siis tekkib suur segadus. Tegelikult tekitab kõige suuremaid arusaamatusi tööliste vanema tagandamise küsimus. Seaduse järele võib ettevõtte juhatus töövahekorda vanemate nõukogu liigetega ainult alalise lepituskoha nõusolekul lõpetada. Lepituskoha puudumisel lahendatakse seesugused küsimused vahekohtu teel. Mingisuguseid lepituskodasid meil pole, ja vahekohtu korraldada on ka raske, sest vaevalt võivad tööandja ja tagandatud tööliste vanem selles küsimuses kokku leppida. On juhtumisi olnud, kus tööline ametist vabastatakse, kuid tööliste vanemaks jääb ta rahulikult edasi ja võtab ettevõtte juhatustel summast vastu, mis viimane tööliste vanemale maksma peab. Nüüd on tööandjad arusaama hakanud, et nad tööliste vanemat rahulikult tagandada võivad ja see ettevõttest lahkuma peab. Arusaadav, ei ole asi siin ka korras, sest sarnastel oludel kaotab tööliste vanemate instituut igasugu mõtte. Küsimus tarvitab tingimata korraldamist ja uut seadust. Päril imestama paneb meie töösturite sõnakuulelikkus, kui nad nurinata tööliste vanemate ülespidamiseks summast maksavad; õieti ei oleks nad seda sugugi kohustatud tegema, sest vabariigi valitsuse määrus 22. jaanuarist 1919. a. ei ole ju seadus. Kuid meil ei taheta sellest üldse naljalt aru saada, mis seadus ja mis määrus on. Kes tagasihoidlikum on, täidab kohusetruult nii ühte, kui teist, kes end kavalalt välja aidata mõistab, ei täida kumbagi.

Piiritusetööstus Eestis.

(Kaubandusministeeriumi kokkuvõte)

1911/12. a. hooajal tehti absoluutset alkohooli (toome arvud dots. Tserevitinovi järele):

Venemaal . . . 534,2 miljoni liitrit.
 Ühisriikides . . . 354,9 " "

Saksamaal . . . 345,0 miljoni liitrit.
 Austria-Ungaris 277,6 " "
 Prantsusmaal . . . 273,2 " "
 Inglismaal . . . 119,3 " "
 Itaalias . . . 26,6 " "
 Helveetsias . . . 20,1 " "
 Daanis . . . 14,5 " "

Eestis oli niisugune alkohooli toodang 1912/13. a. hooajal 37,3 ja 1913/14. a. 42,7 miljoni liitrit (Tallinna piiritusevabrikute ühisuse Rosen ja Ko. andmete järele).

Niisugustest riikidest, kui Itaalia, Helveetsia, Daani, piiritusetoodangu suuruse poolest ees olles, ajas Eesti kogu Venemaa piiritusetoodangust 7,8%o. Viinavabrikuid oli Venemaal 72 kub. ja oblastis 2917.

Venemaal aetud piiritus tarvitati suuremalt osalt „vodka“ joomiseks ära, nimelt 85%o. Muu kulus tehnilisteks otstarbeks. Väljamaale läks Vene piiritust 1912. a. 11,8 miljoni pange. Kodu joodi ära 98,9 milj. pange. Iga elaniku kohta joodi 0,58 pange 40° viina ja suuremad linnad olid kõige suuremad tarvitajad.

Kui arvata absoluutne piiritus kõigist alkohoolilistest jookidest, mis kusagil maal ära joodi, siis tuli seda piiritust iga elaniku kohta 1909. a. liitrites:

Prantsusmaal	19,2
Itaalias	13,7
Helveetsias	10,6
Belgias	9,8
Daanis	8,2
Austria-Ungaris	7,3
Saksamaal	6,1
Inglismaal	5,4
Venemaal	4,5
Rootsis	4,5

Eesti on 1921. a. tarvitanud 35,3 milj. kraadi ehk 4.340.000 liitri. Seega tuleb iga elaniku kohta 3,9 liitrit. Sii juure peab lisama, et see piiritus Eestis üldse on siseturule müüdnud, seega ka osalt tehniliste otstarbete peale läinud, mitte ainult joomiseks.

Välja veeti sellest piirkonnast, kus praegu Eesti vabariik asub, enne maailmasõda, viimastel aastatel, milj. liitrites 100° (Tallinna piiritusevabrikantide ühisuse Rosen ja Ko. andmete järele):

Hooaeg.	Venemaal.	Saksamaale.	Inglismaale.	Hollandi.	Ülepea.
1908/09	31,1	0,4	0,1	—	31,6
1909/10	26,8	2,1	0,2	—	29,0
1910/11	25,5	4,3	0,2	0,2	30,1
1911/12	29,5	2,6	0,1	0,2	32,4
1912/13	32,3	—	—	—	32,3
1913/14	37,8	—	—	—	37,8

Nagu neist andmetest näha, on suurem jagu siinsete viinavabrikute toodangust Vene turule läinud.

Sõjaaeg pani siin piiritusetööstuse üks-vahe täiesti seisma. Juba 1915/16. a. hooajal vähenes töötavate viinavabrikute arv, 1916/17. a. oli aga ainult veel 17 vabrikut töötamas.

Viinaajamine algas 1918/19. a. hooajal uuesti. 12 viina- ja 1 pärmivabrik pandi siis käima. Selle järele on nii töötavate viinavabrikute arv kui ka kogu piirituse toodang aasta-aastalt suurenenud, nagu järgmine tabel näitab:

Hooaeg.	Vabrikute arv.	Toodang.	
		Miljonid kraadid	liitrid
1918/19	13	2,9	0,3
1919/20	77	27,7	3,4
1920/21	135	51,6	6,3
1921/22	177	67,5	8,3
1922/23	198	—	5,4

(Käesoleva aasta toodang on piiritusevabrikantide ühisuse Rosen ja Ko. andmete järele võetud. Kraadid on liitriteks nii arvatud, et 100 kraadi 12,3 liitrit annab).

Kuna enne sõda piiritust üle 30 milj. liitri välja veeti, on nüüd väljavedu olnud:

Aastad.	Miljonid	
	kraadid	liitrid.
1919	0,8	0,1
1920	11,7	1,4
1921	7,3	0,9
1922	17,4	2,1

Daani majandusest.

(Eesti Daani konsulaadi aruandest juuli algul).

Daani tekstiiltööstuse näitus. Daani tekstiilvabrikandid tahavad eesoleval sügisel, 7. sept. — 17. sept. Kopenhageni Tööstushoones (Industribygning) üldist Daani tekstiiltööstuse näitust ära pidada. See näitus on, nagu Daani lehed ütlevad, esimene sarnane Daani tekstiiltööstuse ajaloos, sest seal esinevad kõik tekstiiltööstuse harud oma toodetega. Küll on tekstiiltööstus oma toodetega ülemaalistel näitustel

esinevad, kuid see esinemine ei ole kunagi sarnast kollektiivset laadi kannud. Näituse eesmärk on Daani tekstiilsaadusi propageerida ja Daani tarvitajatele selgeks teha, et nimet. Daani saadused igas suhtes väljamaa omadega võistelda võivad. Tekstiilvabrikandid loodavad, et tarvitajad, kui nad kodumaa tekstiilsaadustega põhjalikumalt tutvunevad, neid rohkem ostma hakkavad ja seega Daani tekstiiltööstust, millele väljamaa konkurents suuri raskusi valmistab, toetavad.

Daanis on praegu üle 130 tekstiilvabrikut, millistest suurem hulk viimaste 30–40 aasta jooksul asutatud. Peaaegu kõik on „Tekstiilvabrikantide Ühingu“ liikmed. Nendest on 32 kalevi- ja villaketramisvabrikud, 28 puuvilla- ja linakudumisvabrikud, 45 trikotaashvabrikud, 4 puuvillaketramisvabrikud, 5 tekstiilvärvimisvabrikud jne. Kogu tööstus annab (täiel määral töötades) 13000–14000 töölisel töö. Kõikides kõnes olevates vabrikutes töötavate tööliste palgad aastast teevad kokku 25 milj. Dkr. välja.

Tooresaineid tarvitab Daani tekstiiltööstus aastast järgmisel määral:

villa, kunstvilla, villast lõnga ca	5000 tonni
puuvilla ja puuvillast lõnga „	13000 „
linast lõnga „	300 „

Kriisitoll, mis Daani jalanõude tööstust jalanõude üleliigse sisseveo vastu valuutanõrkadest maadest kaitses, pidi, nagu ajalehed kirjutasid, 1-st juul. peale ära kaduma — siseministri sellekohase otsuse põhjal. Jalanõude vabrikandid protesteerisid ägedalt selle vastu, üteldes, et harilik sisseveotoll Daani jalanõude tööstust valuutanõrkade maade konkurentsi vastu kuidagi kaitssta ei suuda. Täni pole kuulda olnud, et sel protestil edu oleks olnud.

Tööta töölisi oli Daanis 30.VI.23–22048. Neist oli Kopenhagenis 10994. — Samal ajal 1922 oli tööta tööliste arv kogu Daanis — 39000, 1921 — 56000.

Daani s.a. lõikuse väljavated. Daani Statist. Depart. on kokku seadnud tabeli saagi üle, missugust iga üksik viljasort k. a. anda töötab. Tabel on kokku seatud viljade seisukorra põhjal 30.VI.23. ja temas tähendab: 6 — väga hea, 5 — üle keskmise, 4 — keskmine lõikus, 3 — alla keskmise, 2 — halb, 1 — väga halb. Selle tabeli järele töötasid üksikud tera- ja juurevilja sordid järgmist saaki: nisu — 4, rukis — 4,1, oder — 4,2, kaer — 4,3, kartul — 3,4, porgand — 3,4, suhkrunaerid — 3,4.

Daani väliskaubandus s.a. 5 esimese kuu jooksul, eriti aprillis ja mais. Käesoleva aasta 5 esimese kuu jooksul on Daanimaa väljast 786,7 miljoni kr. eest kaupasad sisse toonud ja 609,3 milj. kr. eest välja viinud. Sisseveo ülekaal oli seega 177 milj. kr., mis keskmiselt 35 milj. kr. sisseveo ülekaalu kuus välja teeb.

S. a. aprillis oli Daani sisseveo väärtus 167,9 milj. kr. ja väljaveo väärtus 115,4 milj. kr. Seega oli sisseveo ülekaal aprillis 52,5 milj. krooni.

Maikuu on aga Daani kaubabilansi, isearanis aprilli bilansiga võrreldes, tublisti parandanud. Nimelt oli kogu sisseveo väärtus mais 154,6 milj. krooni ja väljaveo väärtus — 134,3 milj. kr. Sisseveo ülekaal oli seega kõigest 20 milj. krooni. Ülepea on Daani väljavedu mais suurem olnud, kui igaühes eelmistest 4-st kuust s.a. Samuti on sisseveo ülekaal mais vähem olnud, kui igaühes eelmistest kuudest.

Vilja, loomatoiduainete ja väetisainete sissevedu on mais tublisti vähenenud, masinate, sõiduriistade jne. sissevedu aga tõusnud. Väljaveo alal on suurenenud sea- ja loomaliha, siis või, koore, piima ja juustu väljavedu.

Abinõude otsimine Daani krooni kursi tõstmiseks. Daani riigipank (Nationalbanken) kutsus augusti algul kokku erikonverentsi, mis Daani krooni kursi stabiliseerimiseks ja tõstmiseks abinõusid leidma peab. Konverentsist võtavad osa kaubanduse, laevasõidu, tööstuse, põllutööstuse ja pankade esitajad kui ka hulk tähtsamaid majandusteadlasi. Kõiki osavõtjaid olla ca 30.

Krooni kursi tõstmise otstarbel on Nationalbanken hiljuti suurema hulga kulda

Ameerikasse saatnud. See on esimene kord kaua aja jooksul, kus Daani riigipank oma kullatagavara, mis kogu aeg 228 milj. krooni ümber olnud, vähendab.

Daani krooni kurs tõusis nädala lõpul, kuid on siiski kindlusetu ja tahab jälle langema hakata. 6. juulil oli 1 naelst. — Dkr. 26,20, 1 dollar — Dkr. 5,765. 7. juulil oli 1 naelst. — Dkr. 26,02, 1. dollar — Dkr. 5,71. 9. juulil, oli jälle 1 naelst. — Dkr. 26,05 ja 1 dollar — Dkr. 5,725.

Bibliograafia.

Tähtsamad majanduslised kirjutused.

H. Spiegel, tehn. insener. Kütteainete küsimus Eestis rahvamajanduslises valgustusel. „Postimees“ nr. nr. 187—193/23. a.

Paberitööstus. „Postimees“, 25. juulil 1923, nr. 193.

Agronoom. Peatükk tollipoliitikast. „Kaja“ nr. 194 ja 195 1923. a.

H. Spiegel, tehn. insener. Kütteainete probleem Eestis rahvamajanduslises valgustusel. „Postimees“ nr. 194—196 1923. a.

K. Luts. „Zur Kenntnis des Estländischen Brennschiefers und des aus ihm gewonnenen Urteere.“ „R. Bote“ nr. 165—171 1923. a.

Põlevkivi kütteainena söest kalim. „Pvlht“ 24. juulil 1923, nr. 192.

L. S. Rahaturu seisukord. „Pvlht.“ 28. juulil 1923, nr. 196.

Elektriinsener G. Hacker. Elektri energia tarvitamine põllumajanduses. „Pvlht“ nr. 199—200 1923. a.

Mercator. Passiivne kaubabilans, „Kaja“ 29. juulil 1923, nr. 197.

Kroonika.

Eesti.

Tähtsamad sisseveo ained maikuu 1923. a.
(Statistika keskbüroo andmetel; milj. markades).

Sissevedu:	
Puuvill.	144,8
Töö- ja jõumasinaid ja transport- abinõud	135,8
Teravili	109,8
Põllutööstusmasinaid ja riistad	87,3
Puuvillane riie	80,3
Suhkur.	43,7

Sissevedu:

Jahu.	42,6
Kivisüsi ja koks	30,5
Sõidu- ja veoautod	20,0
Heeringad.	17,6
Raud	15,1
Tselluloos ja paberimasse	14,8
Tubakas	13,6
Puuvillane niit ja lõng	11,0
Villane riie	10,5

Sissevedu:	
Sool	9,3
Bensin	8,5
Klaas ja klaaskaup	6,6
Riis	4,9
Toored nahad	4,8
Petroleum	4,6
Veinid ja piiritusjoogid	4,5
Villad	4,5
Aniliin värvid	4,2
Parkimise ekstrakt	4,1
Ümberlõõstatud nahad	3,9
Superfosfaat	3,8
Teras ja terasroopad	3,1
Nafta	2,6

Väljavedu:	
Lina	141,8
Puuvillane riie	96,5
Lauad ja plangud	48,9
Ajalehe- ja trükipaber	31,9
Piiritus	31,0
Või	28,2
Milmesugune metsamaterjal	17,8
Vineer plated ja tooli põhjad	17,6
Puuvillane lõng	15,0
Jahu	13,8
Kartulid	13,6
Teravili	11,6
Takud	11,1
Sarvloomad	11,6
Hobused	9,3
Toored nahad	7,7
Tsement	7,6
Pakkimise paber	6,4
Liha ja lihakaup	4,6
Õlikoogid ja muu loomatoit	4,3
Karunahad	2,5
Tangud	2,1
Munad	1,7

Eesti-Vene kaubanduskoda on oma tegevust alustanud. Asutajate liikmete poolt 20. juuliks kokkukutsutud koosolekul, millest 17 suurema ettevõtte esitajat osavõtsid, valiti ajutine juhatus, kes hiljem, 31. juulil ametid oma vahel järgmiselt ära jagas: Esimeheks h-ra R. Renning, abiesimeesteks h-ra R. Uritam ja prof. Volkov, kassahoidjaks h-ra B. Sabsai ja h-ra V. Schneider. Ilma ametita juhatuse liikmed: h-rad A. Tofer, J. Oja, A. Kask, J. Nichtig. Sekretäri kohusid täidab ajutiselt Üleriiklise Kaupmeeste Liidu sekretäär h-ra R. Berendsen. Ajutine juhatus seadib koja tegevuse kava kokku ja paneb selle järgmisele peakoosolekule kinnitamiseks ette, kus siis ka lõplik juhatus moodustatakse. Mainitud kaubanduskoda tahab kõige pealt elavasse kontakti astuda Eesti kaubanduslike esitusega Moskvast ja ka nende riikide kaubakodadega, milledega meil transiitkauba alal tegemist.

Kanamunade ekspordeerimine Eestist. Põlluministeeriumi andmete järele oli Eestis 1919. a. sulgloomi üleüldse 234,5 tuhat. See arv suurenes

1920. aastaks kuni 321.187. Nende hulgas oli kanu 1920. a. 282,5 tuhat.

Kanamunade väljavedu algas Eestis pärast sõda alles 1921. a. teisel poolel. Siis veeti 2.261.830 muna välja. 1922. a. vähenes väljavedu pisut – veeti välja 1.920 tuh. muna, neist esimesel poolel ainult 203.930 muna. Seni on kanamunade väljaveo hooaeg enam aasta lõpupoole olnud, sellepärast võib oletada, et tänava aastal väljavedu kaunis suureks kasvab, sest juba esimesel poolel on 1.138.180 muna välja veetud.

Kuude järele saadeti mune järgmiselt:

	1923. a.	1922. a.
Jaanuar	8.640 muna	-
Veebruar	45 200 „	-
Märts	-	-
Aprill	9.000 „	-
Mai	258.760 „	50.440 muna
Juuni	816.580 „	153.490 „
Kokku	1.138 180 muna	203.930 muna

Kõige rohkem ostab Eesti mune Rootsi, kuhu 1.079.860 muna tänava on saadetud. Inglismaa on 51 120 muna ja Soome 7.200 muna olnud. I sorti mune, mis 59 gr. ja rohkem rasked, läks välja 368 380 tk, II sorti, mis 53 – 59 gr. rasked, – 763 040 tk ja III sorti (48 – 53 gr.) – 5.320 tk.

Peaväljavedajaks oli firma Schults, 370 080 muna on väljamaale ekspordeeritud. O/ü „Kodulind“ saatis 265.520 muna, P. K. „Estonia“ – 223.920, kuna Einpaul, Claesson, Artos Ltd., Estoterra ja Tõnisson alla 100 tuh. muna on välja viinud.

Puu- ja puutööstuse saaduste väljavedu Eestist. Statistika Keskbüroo andmete järele on tänava esimese 5 kuu jooksul Eestist välja veetud:

	1923. a.	1922. a.
Palke ja liipreid	146.000 pd.	6.000 pd.
Propsisid	425 000 „	230.000 „
Laudu ja plankusid	1.182.000 „	1.476.000 „
Kokku	1.753.000 pd.	1.712.000 pd.
Vineerplatesid ja toolipõhjasid	199.000 „	130.000 „
Tikutraati	10.400 „	1.300 „

Nagu neist andmetest selgub, on palkide, propside ja liiprite väljavedu tänava suurem olnud kui läinud aastal selsamal ajal, laudu ja plankusid aga vähem välja läinud. Suurenenud on viineerplatede ja tikutraadi väljavedu.

Nagu eelmiste aastate andmed tõendavad, seisab suurem puumaterjalide väljavedu alles ees. Terves aastal on välja veetud eelnimetatud kaupad puudades:

	1921. a.	1922. a.
Palkisid ja liipreid	896.000	1.134.400
Propsisid	548.800	2 177.400
Laudu ja plankusid	1.843.400	5.087.400
Vineerplatesid ja toolipõhju	175 000	366.000

Vihmasest kevadest hoolimata, mis laudade ja plankide väljavedu takistas, on metsamaterjaali väljavedu loomulikult arenemas.

Uued seadused ja määrused.

II täiendav lisa rahaministri korraldusele 22. jaan. 1923 vekli tempelpaberi kirjelduse kohta. Rahaministri korralduse põhjal 22 jaan. s.a. („R.T.“ nr. 15/16 1923. a.) pannakse maksma alates 23. juulist s. a. 2.000.000, 3.000.000 ja 5.000.000 margalised vekli tempelpaberid.

(„R.T.“ nr. 97/98 — 24. juulil 1923.)

Teedeministri määrus õhupostiga saadetavate kirjaposti saadetiste pealt võetavate lisatakside kohta. Kõik õhupostiga saadetavad kirja- ja postisaadetised peavad peale hariliku postifrantsatuuri veel õhuposimarkidega järgmistele taksidele vastavalt frankeeritud olema:

Sisemaale Väljamaale

a) kirjad — iga 20 grammi ehk selle osa eest	10	Mk. 20
b) postikaardid	5	15
c) ristpaelasaadetised — iga 50 grammi ehk selle osa eest	15	45

(„R. T.“ nr. 99/100 — 28. juulil 1923)

Soome.

(Helsingi Eesti saatkonnalt.)

Eesti paekivi Soomes. Turku (Abo) vana toomkiriku parandamine on praegu käsil. Töö on antud prof. Lindgreni hooleks. Et kirikus põranda osad on vanast ajast saadik Eesti paekivist tehtud, on prof. Lindgren läbirääkimistesse astunud, et nimetatud kivi Eestist, a/s. Normalt tellida. Kivide (lihvimata) suurus on 45 sentim. X 40–50 sentim. Niisamuti on Viiburi linna arhitekt pööranud Eesti firmade poole paekivi ostmiseks, Viiburi vana lossi põranda parandamiseks. Lihvitud kivide sisseveotoll on Soomes Smk. 10:– per kg., lihvimata kividelt ainult 60 penni per kg.. Eesti-Soome kaubalepingus ei ole kividele mingit soodustust.

Kartuli hind Helsingis. Eesti kartulitest on viimasel ajal makstud väikemüügil 58–60 Smk. hektol ja en gros Smk. 55:– ümber hektost. Eesti kartulid on furul võrdlemisi vähe.

Soome ostab tooresvosvaati. Neil päevil tuli Soome supervosvaatvabrikule tooresvosvaati 750 tonni Curacao saarelt. See sisaldab 20% supervosvaati. Teist laadungit oodatakse Ocean saarelt. See sisaldab 22% supervosvaati. Saafkond on ettepaneku teinud nim. vabrikule vosvaati ostmiseks Eestist. Siamaani arvab vabriku valitsus, et Ameerika tooresvosvaat tuleb odavam.

Paberi hind langeb. Ajalehe paberi hind on neil päevil langenud 20 penni kgl. Ajalehe paberi hind on praegu Smk. 3:20 per kg. Teiste paberi-sortide kohta on alanemine 5% hinnast.

Suur-Briti.

Tööpuudus. Tööta töölise protsent trade unionides oli juuni lõpul 11,1, 11,3 vastu mai lõpul, 15,7 vastu mineva aasta juunis ja 23,1 vastu 1921. aasta juunis (sõestreigi ajal, kuid ilma streikijatega). Mineva aasta aprilli lõpust peale, kus see protsent oli 17,0, on tööpuuduse langemine olnud vahetpidamata. Kui raske tööpuudus veel praegugi Inglismaal valitseb, võib sellest järeldada, et näit., 1913. aastal töötä töölise protsent kõikus 2 ümber. 25-ks juunik oli tööstuures tööstisajad registreeritud Suurbriit ja Põhja-Iirimaal 1.226.000.

Elukallidus. Töministeeriumi elukalliduse indeks seisib mais ja juunis 169 peal (juuli 1914 – 100) — kõige madalamal pärast sõja lõppu.

Ameerika-Ühisriigid.

(New-Yorki Eesti konsulaadilt.)

Viie kuu jooksul 1923. a. tellitud vedurite ja vagunite arv. Esimese viie kuu jooksul s. a. tellisid Ühisriikide raudteed 1.598 vedurit, 65.699 kaubavagunit ja 1.250 reisijate vagunit. Läänud aastal sama aja jooksul telliti 460 vedurit, 77.000 kaubavagunit ja 1.195 reisijate vagunit. 1922. aasta jooksul tellisid Ühisriikide raudteed 2.600 vedurit, millest selgub, et s. a. viie kuu jooksul telliti rohkem kui 2/3 läinud aasta tellitud vedurite arvust. Vedurite ja vagunite töökodad olid 1. juunil s.a. tellimisi 107.079 kaubavaguni ja 2.041 veduri peale.

17 ja poole kuu jooksul, mis lõppes juuni keskel, olid Ühisriikide raudteed tellinud 248.181 kaubavagunit, 4.248 vedurit ja 3.682 reisijate vagunit. See teeb keskmiselt välja 176.000 kaubavagunit, 2.850 vedurit ja 2.500 reisijate vagunit aastas.

Väliskaubandus mais 1923. a. Allpool antud tabel toob võrdlevad arvud Ühisriikide sisse- ja väljaveo kohta mai kuul 1923 ja 1922 ja 11 kuu jooksul, mis lõppesid mai kuul 1923 ja 1922.

Väljavedu (tuhand. dollarites):

	Mai		11 kuu jooksul arvates 1. juunini	
	1923	1922	1923	1922
Tooresained, ümber töötamiseks	53.302	64.490	949.366	855.420
Toored toiduained ja tapaloomad	25.997	34 143	373.022	479.498
Ümbertöötatud „	49.130	50.376	542 972	567 774
Osalt ümbertööt. vabrikusaadused	50.090	40.476	437 879	372.555
Tarvituseks kõlbl. vabrikusaadused	130.848	112.112	1.264.525	1.089.110
Mitmesugust	302	448	6.578	7.489
Kokku	309.659	301.926	3.574.342	3.372.393
Re-eksport	6.980	5.643	62.656	63.832
Kokku	316.649	307.569	3.636.998	3.436.225

Sissevedu (tuh. dollarites):

Tooresained ümberlõõtamiseks	144.924	88.087	1.357.947	818.162
Toored toiduained ja lihloomad	28.839	31.263	327.685	275.792
Ümberlõõt. toiduained	59.892	34.785	453.708	295.547
Vabrikusaadused edaspidiseks ümberlõõtamiseks	73.774	39.397	649.344	359.487
Tarvituseks kõlblikud vabrikusaadused	65.320	58.254	655.378	581.181
Mitmesugust.	495	1.028	17.621	17.447
Kokku	373.244	252.817	3 461.683	2.347.618

Viimastel kuudel on Ühisriikide väliskaubanduse bilans teravalt passiivseks muutunud, suurte tollikõrgenduste peale vaatamata, mis läinud aasta septembris maksma pandi.

Teated ettevõtete tegevusest.

Sakala panga aktsionääride peakoosoleku otsuse põhjal ja rahaministeeriumi loaga suurendatakse panga põhikapitaali 5.000.000 marga pealt 10.000.000 margani 5000 uue aktsia väljaandmise teel. Aktsionääridel on õigus omandada iga ühe vana aktsia kohta ühte uut aktsiat.

Uute aktsiate saamiseks tulevad vanad aktsiad eite näidata. Aktsiate realiseerimise hinnaks on 1000 marka aktsia eest. Peale selle tuleb maksta kuludeks jne. 150 marka aktsia pealt. Uued aktsiad võtavad osa 1923. a. dividendist.

Aktsiate omandamise aeg algab selle teadaande avaldamise päevast ja lõpeb 1. augustil 1923. a.

Kuni 1. augustini 1923 tuleb iga aktsia pealt ära maksta 650 marka, ülejäänud 500 marka aga kuni 1. novembrini 1923.

Aktsionäärid, kes kuni 1. augustini 1923 raha sissemaksnud ei ole, kaotavad uute aktsiate saamise õiguse.

Väljaostmata jäänud aktsiad jaotatakse aktsionääride vahel, kes selleks kuni 1. augustini 1923 kirjalikku soovi on avaldanud, nende käes olevate aktsiate arvule vastavalt.

Aktsionäär, kes teise tähtaja sissemaksu kuni 1. novembrini 1823 ei õienda, saab aktsiad ainult esimese sissemaksu summa suuruses, aktsia eest arvatud 1150 marka. Poolikute aktsiate hind antakse aktsionäärile tagasi.

Jõhvi Vastastikune Krediid Ühisus teatab, et on oma aktiiva ja passiva õigused ja kohustused üle annud **Jõhvi Pangale** sellekohase peakoosoleku otsuse põhjal 24. juunist s. a.

Tartu Pank teatab, et on osakonna avanud Rakveres, Vaksali tänn. nr. 3.

Uued aktsiaseltsid ja osühisused.

O/ü. „**Metsula**“. Tegevusala: Mitmesuguste metsaaduste ümberlõõtamine, ehitusmaterjalide valmistamine ja sellesarnaste saadustega ning materjalidega kauplemine sise kui ka väljamaal. Asutajad: J. Siiska, J. Reinthal, S. Vinogradov, H. Reier, M. Luts, J. Kallas, E. Reinson, E. Krick, J. Bergmann ja L. Valther. Põhikapitaal mk. 25.000.000.—, mis jaotatud 250 osatäheks ä mk. 100.000.—. („R. T.“ nr. 97/98 24. juul. 1923.)

Põhikapitaali suurendused.

Sakala Pank on otsustanud oma põhikapitaali tõsta mk. 5.000.000.— pealt mk. 10.000.000.— peale 5.000 osa väljaandmisega, ä mk. 1.000.—. („R. T.“ nr. 97/98 - 24. juulil 1923.)

Ärikalender.

3. augustil.

A/S. „**Hermes-Merkur**“, korraline peakoosolek, kell 6 p. l., Tallinnas, Lai tänn. 33, k. 2.

10. augustil.

Aleksander Samuelitš'i kinnisvara oksjon (v. „E. Majandus“ nr. 15).

A/S. „**Konzentra**“, erakorraline peakoosolek kell 6 õhtul, Tallinnas, Pikk tänn. 39.

13. augustil.

I Eestimaa Põllumajanduse Ühisus, erakorraline peakoosolek kell 5 p. l., Tallinnas, Suur Kloostri tänn. 11.

15. augustil.

Helene Sternberg'i kinnisvara oksjon (vaata „E. Majandus“ nr. 22.)

Isiklikud teated.

Abieluvaranduse lahutamise lepingud. Jüri Madi p. Karpa ja Miina Jaani t. Karpa, sünd. Kangro; Roosi Johani t. Fluss ja Johan Jaagu p. Leppik; Arnold Katrina p. Blumenfeldt ja Marie Toomase tüt. Blumenfeldt. („R.T.“ nr. 97/98 24. juulil 1923.)

Varanduse hoolekanne. Äraolijate Rudolf Hosenkampfi, Anna Danilotschkina ja Nikolai Tschegodaevi varanduse hoolekandjateks on vastavalt nimetatud: Johannes Truve, Jüri Vait ja Joosep Poulson („R. T.“ nr. 97/98 - 24. juulil 1923). Peterburi-Tuula ja Dooni-Asovi põllupankade varanduse hooldajateks on nimetatud: Peterburi-Tuula pangale - Hans Soosaar ja Dooni-Asovi pangale G. Talts („R. T.“ nr. 99/100 - 28. juulil 1923).

Tähtsamad vähempakkumised.

Metsade peavalitsus, kirjalik, 18. augustil s. a., kell 10 homm. - **40 tule- ja vargakindlat raudkappi.** Pakkumised äraanda Tallinnas, Toomkiriku plats nr. 3.

Turu ülevaated.

Võiturg.

Kontrollkomisjoni poolt võid läbivaadatud 23. - 28. juulini 1923. a.

Eksportõõr.	Läbivaad. tünni	Inglismaale	Rootsi	Siseturule
P. K. „Estonia“	645	532	100	13
Einpaul.	562	257	258	47
Romann	45	-	40	5
Estoferra	10	10	-	-
	1262	799	398	65

Möödaläinud nädalal maksis P.K. „Estonia“ eksportivõid eest mk. 85-90.—

Tallinna börs kursisedel

Kuupäev		1 dollar	1 naelsterling	100 Saksa marka	100 Soome marka	100 Rootsi krooni	100 Daani krooni	100 Prantsuse frk.	100 Holl. guld.	100 Läti rubla	100 Tšehhosl. kr.	1 kuld rubla	100 Itaalia liiri	100 Helveetia fr.
30.VII	O.	345	1587 ^{1/2}	0,035	955	9230	6175	2020	13650	133,5	1025	170	1510	6210
	M.	347	1597 ^{1/2}	0,04	965	9280	6275	2050	13750	136,75	1055	—	1540	6260
	T.	—	1597 ^{1/2}	—	—	9260	—	—	—	—	—	—	—	—
31.VII	O.	345	1585	0,03	950	9210	6140	2020	13600	133,5	1025	170	1505	6200
	M.	347	1595	0,035	960	9260	6240	2050	13700	136,75	1055	—	1535	6250
	T.	347	1594 ^{1/2}	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1.VIII	O.	345	1579	0,035	950	9210	6115	2020	13625	133,5	1020	170	1500	6200
	M.	347	1589	0,04	960	9260	6215	2050	13725	137	1050	—	1530	6250
	T.	—	—	0,04	—	—	—	—	—	136,5	—	—	—	6250
2.VIII	O.	345	1584	0,0325	952	9210	6160	1995	13610	133,5	1010	170	1500	6200
	M.	347	1591	0,0375	962	9260	6260	2025	13710	136,75	1040	—	1530	6250
	T.	347	1588 ^{1/2}	—	—	—	—	—	13690	136,4	—	—	—	—
3.VIII	O.	345	1578 ^{1/2}	0,03,0	953	9210	6225	1995	13575	133,5	1010	170	1490	6200
	M.	347	1588 ^{1/2}	0,03,5	963	9260	6325	2025	13675	137	1040	—	1520	6250
	T.	347	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tähtsamate en gros kaupade hinnad, mis käesoleval nädalal kauba börsel koteerimise komisjoni poolt koteeriti.

Jahud: nisu, pehme, kõrgem sort pd.	590—630	Kohvi, Kesk-Ameerika sordid	3800—4200
" sõre	630—670	Mexiko	"
A/S. Rotermanni tehaste jahud:	"	Tee, lahtine Pekoe broken, Java	4000—4200
nisu, pehme,	475—615	Orange Pekoe, Java	5200—5400
" sõre	620—640	" " Tsellon	5700—6000
" pehme, teised sordid	"	" " Hiina	6000—7000
Rukki jahud	270—280	Suhkur, peenike, valge, Dantsigi	970
püül	430—470	Czechoslovaakia	990
Nisu, Eesti	330—350	Siirup, kartuli, B 42 ^o	780
Rukis	245—250	" " B 38 ^o	740
Vene, frco Tallinn, Holl.k. 118	235—240	" " Glucose	740
Kaerad, toidu	260—275	Sool, lahtine	38—40
Odrad, õlle	220—250	Heeringad, Yarmouth, Mattie] tünn	—
Erned, roheliased, Eesti	"	Shotti Mat Full värsked	3300—3400
" " Hollandi	"	" Mattie	3200—
Riis, Burma II.	510—520	" Norra Full	3100—3200
Kartulid, eksport	"	" Islandi	2200
piirituse	"	" Slo Full	2100
Kartuli helbed	"	Liha, sea, I. sort	pd. 1500—1560
Kartuli tärklis „Superieur“	600	" loomaa, I. sort	850—900
Piim, pudelites	15	Liha, looma	"
Või, meierei, eksport.	pd. 3520—3680	Pekk, eksport. I s.	"
Margariin, väljamaa	1600—1700	Heinad, aasa	"
Juust, kohalik, Schweitsi.	pd. 2400—2600	ristik	"
Backst.	1800—1920	Õlikoogid, linaseemne frco Tallinn	"
Munad, eksport I. s. (sinine tpl.)	10—11	puuvillaseemne	"
" " II. s.	"	Nisukliid	175—180
Kakao, Inglis	1200—1400	Puuvilla riie, Bjas, D. I.	ars. 37,5—41,75
Ameerika	1000—1200	Mitkal, ekstra	29—30,75
" Hollandi	1450—1600	Lina, Liivi R.	10 pd. —
Kohvi, Rio, Santos	2700—3100	" Võru-Petseri	"
" Guatemala	3300—3500	"	"

Lina seemned, õli 87 ¹ / ₂ % basis fr Tall.	—	Paber, rotatsioonid	430
külvi 93—99 pd.	—	Tsement, Portland, Port-Kunda	
Takud, Codilla I	—	pütt 10 pd. 10 naela frko Tall.	745
II	—	Tsement, Portland, Port-Kunda	
Kivisüsi, auru, Yorkshire 2k. pest.	56—58	pütt 10 pd. 10 naela fr. Kunda.	700
Newcastle	54—55	Tsement, Portland, Aseri, Tallinn	690
sepa	61—63	fr. Aseri	655
Koks, valu	—	Kriit, toores	100
gaasi	75	pestud	116—130
Põlevkivi, I. sort	10	Asfalt	—
Põlevkivi, II. sort	7,5	Tõrv, kivi	265—290
III	5	puu	300—320
Raud, sordi	290—300	Lubi	36—40
latt	—	—
vits	440—500	Gips, tükkides frko Isborsk	—
raud plekk	460—520	jahvatatud	—
" " " tsingitud	700—720	krohvimise, loko	—
.	—	Teliskivid, I. sort, tuhat, fr. Tall.	6300
Teras Inglis	—	Puumaterjalid, saetud D/B/B/	
Saksa	—	Besti Strd I, II ja III s. frko Tal.	—
nikkel	—	Puumaterjalid	—
vedru	470—590	—
valu	—	IV s.	—
tööriistade	1000—1100	propsid; 7×7	—
talla	—	liiprid	—
.	—	Põletispuud, sega 20% kaski, k. sld.	—
Malm	230—250	—
Inglitina	—	Nahk, talla, Eesti kodumaa too-	
Seatina	—	resnahast valmistud . pd. I s.	4400—4600
Vask, plekk punane	4000—4080	Nahk, talla, Ameer. tooresn. val-	
" " valge	3600—4600	mist. I sort	5000—5300
.	—	Nahk talla, Ameer. tooresn. val-	
Tsink-plekk	1600	mist. II sort	4400—4600
.	—	Tuletikud, origin. kast (500 karpi)	5850—5900
Masinaõli, Vene, Nobel No. 6.	—	Toores nahk väikesed ja suured	—
Ameerika	500—540		
solaar	—		
auto Vacquum Comp	1200—1400		
auto	650—720		
.	—		
Tsilindriõli, Vene	—		
Ameerika	520—625		
Põlevkivi õli	200—240		
pigi	300		
Nafta, Vene	—		
Ameerika	190—210		
Petrooleum, Vene	215—220		
Ameerika	225—235		
Bensiin, Vene	700		
Piiritus, eksport. (excl. vaat) fob	\$ 0,17		
Pesusooda pd.	225—235		
Seebikivi 72% Inglis	570—580		
Parafiin 102—110° }	—		
120°—134° }	—		
Parkimise ekstrakt	850		
Väävel, õie 98%	360		
Värvid, nigrosin vees sulav, välj.	500		
tsinkvalge Prants. roh. PZ.	1500		
tinavalge Inglise	1200—1300		
ooker Prants.	280—350		
Superfosf. "Sijva" (k. 6 pd.)	—		
17-18% fr. Tallinn	615—635		
Väetisained Superfosf. E.T.K. must kukk	—		
(k. 6 pd.) 18—20% fr. Tallinn	625—640		
Thomasjahu k.100kg. 14-17%	560—575		
Kaalisool, 30% o, kott 6 pd. frko jaam	445		
" " 40%	605		
Kainiit 12% lahtine, pd.	—		

Prahid :

Lina			
Tallinn — Stettin	tonn	1500	
— Ghent	"	26 sh.	
— Dundee	"	—	
— Belfast	"	—	
—	"	—	
—	"	—	
Takud + %			
Puumaterjalid D/B/B/	standard		
Tallinn — London	"	—	
— E. C. C. P. (Ingl. idarand)	"	—	
— Antwerpen	B. fr.	120	
— Southampton	"	\$ 0,46	
— Manchester	"	—	
.	"	—	
.	"	—	
Segakaup	tonn		
Tallinn — Stettin	"Emk.	1200	
— London	"	—	
— Stockholm, või	"Rkr.	25—35	
.	"	—	
.	"	—	
Kartulid			
Tallinn	"	—	
.	"	—	
.	"	—	
.	"	—	
.	"	—	
.	"	—	
.	"	—	
.	"	—	
.	"	—	
.	"	—	